

МІЖНАРОДНА ФІНАНСОВА ПІДТРИМКА ДЛЯ РОЗВИТКУ ІНТЕГРАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ

Постановка проблеми. Повномасштабна війна, розв'язана Росією проти України, не лише призвела до величезних людських жертв та руйнувань, але й підірвала економічну стабільність країни. Бойові дії на сході та півдні, окупація територій, руйнування критичної інфраструктури (енергетичної, транспортної, житлової) вимагають колосальних фінансових ресурсів для оборони, підтримки цивільного населення та майбутнього відновлення.

Отримання Україною статусу кандидата в члени Європейського Союзу у червні 2022 року стало історичним кроком, що засвідчив стратегічний вибір країни. Однак, для подальшого просування на шляху до повноправного членства необхідно здійснити глибокі політичні, економічні та соціальні реформи, які вимагають значних фінансових вливань.

Війна завдала нищівного удару по соціально-економічній сфері України. За даними Світового банку, ВВП України у 2022 році скоротився на 29,1%. Мільйони українців стали внутрішньо переміщеними особами або біженцями, що створило величезне навантаження на соціальну інфраструктуру та потребує значних коштів для їх підтримки.

Державний бюджет України перебуває під значним тиском через військові видатки, зменшення податкових надходжень та необхідність фінансування соціальних програм. Власних ресурсів країни є об'єктивно недостатньо для одночасного покриття всіх нагальних потреб, включаючи оборону, підтримку громадян та реалізацію амбітних інтеграційних планів.

Міжнародні фінансові інституції та країни-донори часто надають допомогу на умовах проведення конкретних реформ у різних сферах – від державного управління та боротьби з корупцією до реформування енергетичного сектору та судової системи.

Успішне та прозоре використання міжнародної фінансової допомоги створює позитивний імідж України на міжнародній арені та підвищує довіру потенційних інвесторів. Макроекономічна стабільність, підтримувана зовнішнім фінансуванням, та прогрес у проведенні реформ роблять Україну більш привабливою для приватного капіталу.

Однією з головних проблем є забезпечення ефективного, прозорого та підзвітного використання міжнародної фінансової допомоги. Ризики корупції, неефективного управління проектами, недостатнього контролю за цільовим використанням коштів можуть нівелювати позитивний вплив зовнішнього фінансування.

Умови надання фінансової допомоги міжнародними інституціями та країнами-донорами часто включають вимоги щодо проведення певних реформ, які можуть бути політично чутливими або не повністю відповідати нагальним потребам України. Іноді пріоритети донорів можуть відрізнятись від стратегічних цілей України у сфері інтеграції та розвитку.

Слід зауважити, що надмірна залежність від зовнішнього фінансування може створити ризики для економічного та політичного суверенітету України. Необхідно прагнути до поступового збільшення власної фінансової спроможності шляхом стимулювання економічного зростання, покращення інвестиційного клімату та реформування податкової системи.

За узагальненими оцінками на основі даних ЄС, МВФ, Світового банку, ЄБРР та двосторонніх донорів, загальний обсяг міжнародної фінансової допомоги, наданої Україні з лютого 2022 року по квітень 2025 року, перевищив 155 млрд доларів США. Ця сума включає пряму бюджетну підтримку, кредити, гранти та гарантії.

За даними Рахункової палати України, станом на кінець 2024 року рівень освоєння деяких програм міжнародної допомоги залишався недостатнім і коливався в межах 60-70%. Це свідчить про наявність бюрократичних перешкод, недостатню підготовку проектів та інші фактори, що уповільнюють використання наданих ресурсів.

За оцінками Національного банку України, без значної міжнародної фінансової підтримки падіння ВВП України у 2022-2024 роках могло бути на додаткові 5-7 відсоткових пунктів глибшим. Зовнішнє фінансування дозволило підтримати платоспроможність держави, уникнути гіперінфляції та забезпечити фінансування критично важливих державних програм. Завдяки стабілізаційним кредитам та грантам від міжнародних партнерів Національному банку України вдалося стримати інфляцію, яка за підсумками 2024 року становила **12,8%**. Прогнози без зовнішньої підтримки передбачали значно вищі темпи зростання цін.

Світовий досвід. Багаторічний досвід Світового банку та МВФ у наданні фінансової допомоги країнам, що розвиваються, показує, що ефективність цієї допомоги значною мірою залежить від внутрішніх факторів у країні-реципієнті. Країни з сильними інститутами, низьким рівнем корупції, стабільною політичною системою та чіткою стратегією розвитку демонструють значно кращі результати у використанні зовнішніх ресурсів. Навпаки, в країнах з високим рівнем корупції та слабким управлінням міжнародна допомога часто не призводить до очікуваних позитивних змін.

Європейський Союз має значний досвід використання фінансових інструментів для підтримки економічного та соціального зближення між країнами-членами. Cohesion Funds спрямовуються на підтримку регіонів з нижчим рівнем економічного розвитку, фінансування інфраструктурних проектів, розвиток людського капіталу та підвищення конкурентоздатності. Наприклад, Польща, яка вступила до ЄС у 2004 році, отримала понад 100 млрд євро з Cohesion Funds протягом перших 15 років членства. Ці кошти були спрямовані на модернізацію транспортної інфраструктури, розвиток малого та середнього бізнесу, покращення екологічної ситуації та інші проекти, що сприяли значному економічному зростанню та інтеграції країни до європейського економічного простору.

За даними Державної служби статистики України, у 2024 році обсяг прямих іноземних інвестицій в Україну зріс на 15% порівняно з попереднім роком і становив 4,2 млрд доларів США. Це зростання частково пояснюється макроекономічною стабілізацією, досягнутою завдяки міжнародній фінансовій підтримці, та очікуваннями щодо майбутнього відновлення економіки.

Станом на кінець 2024 року державний та гарантований державою борг України становив близько 80% ВВП, що є значним показником. Однак, варто зазначити, що значна частина цього боргу є пільговими кредитами з низькими відсотковими ставками та тривалими термінами погашення, наданими міжнародними партнерами. Це полегшує боргове навантаження на країну в умовах війни та післявоєнного відновлення (Міністерство фінансів України).

Перший транш макрофінансової допомоги від ЄС у 2024 році у розмірі 4,5 млрд євро був наданий у березні та спрямований на фінансування першочергових бюджетних видатків, включаючи соціальні виплати, пенсії та заробітну плату державним службовцям. Це дозволило уряду України забезпечити стабільність фінансової системи в умовах триваючої війни.

Програма EFF від МВФ передбачає регулярні (кожні півроку) перегляди виконання Україною взятих на себе зобов'язань щодо структурних реформ. Успішне проходження цих переглядів є умовою для отримання наступних траншів фінансування, що стимулює уряд до продовження реформ.

Рис.1. Джерела міжнародної фінансової допомоги [4,5]

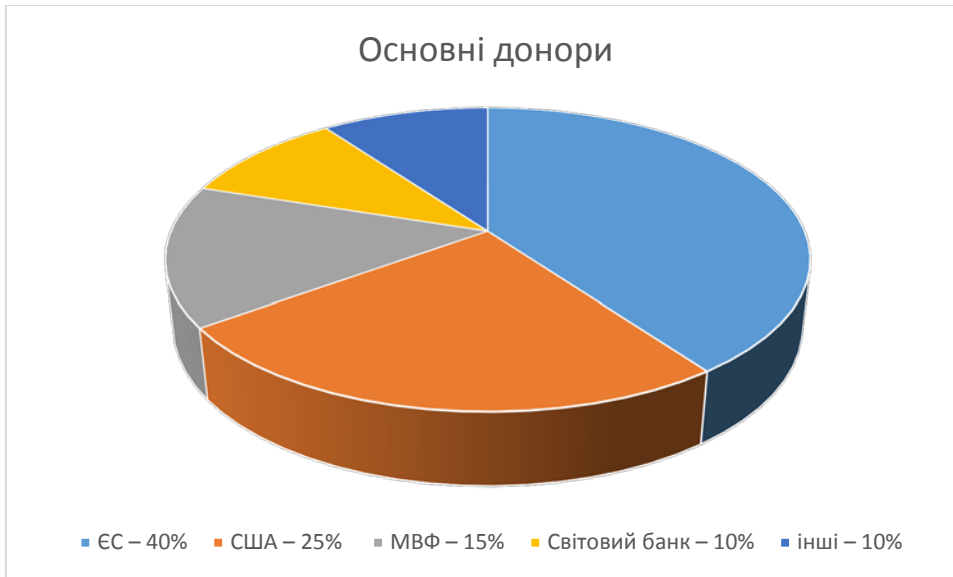

Рис.2. Структура міжнародної фінансової допомоги Україні у 2022-2025 рр. [4,5]

Ця кругова діаграма візуально відображає розподіл міжнародної фінансової допомоги, наданої Україні з початку повномасштабної війни до квітня 2025 року, за різними видами (пряма бюджетна підтримка – 45%, кредити – 35%, гранти – 20%) та основними донорами (ЄС – 40%, США – 25%, МВФ – 15%, Світовий банк – 10%, інші – 10%). Діаграма наочно демонструє ключову роль ЄС та США у фінансовій підтримці України, а також значну частку прямої бюджетної допомоги, необхідної для підтримання стабільності.

Таблиця 1

Огляд основних донорів

A	B	C	D
Донор	Загальна допомога	Розподіл за категоріями (млрд дол. США)	Період охоплення
США	122+	Військова: 67.2; Фінансова: 48.8; Гуманітарна: 3.6	Січень 2022 - Грудень 2024
ЄС (разом з інституціями)	121.87	Військова: 52.4; Фінансова: 54.6; Гуманітарна: 11.5	Січень 2022 - Грудень 2024
Велика Британія	15.5	Військова: 10.5; Фінансова: 4.0; Гуманітарна: 0.9	Січень 2022 - Грудень 2024
Японія	11.0	Військова: 0.1; Фінансова: 9.6; Гуманітарна: 1.3	Січень 2022 - Грудень 2024
Канада	8.7	Військова: 2.8; Фінансова: 5.4; Гуманітарна: 0.5	Січень 2022 - Грудень 2024
Норвегія	3.5	Військова: 1.9; Фінансова: 0.9; Гуманітарна: 0.7	Січень 2022 - Грудень 2024
Німеччина	-	-	-

Складено автором на основі [4,7]

Таблиця 2

Фінансова допомога Світового банку за основними ініціативами

	A	B	C	D
1	Ініціатива	Загальний обсяг	Ключові сектори підтримки	Короткий опис
2	PEACE	51042	Державні послуги, соціальна підтримка	Підтримка уряду України у забезпеченні основних державних послуг
3	URTF	2187	Охорона здоров'я, енергетика, інфраструктура, житло, сільське господарство, освіта, підприємництво, управління	Канал для грантового фінансування на нагальні потреби та зусилля з відновлення
4	ADVANCE Ukraine	8500	Фінансова стабільність, сільське господарство, соціальний захист, державне управління, економічне зростання, освіта, підприємництво, фінансове управління, охорона здоров'я, інфраструктура	Надання кредитних гарантій та підтримка різних операцій з розвитку політики
5	SPUR	5960	Освіта, підприємництво, фінансове управління, охорона здоров'я, державне управління, інфраструктура	Підтримка відновлення у конкретних секторах

Складено автором на основі [3]

Таблиця 3

Гуманітарні потреби та покриття фінансування ООН

	A	B	C	D	E
1	Рік	Потреба	Загальний обсяг	Покриття фінансування (%)	
2	2023	3.95	3.63	74.3	
3	2024	-	-	-	
4	2025	2.6	-	23.57 (станом на квітень 2025)	

Складено автором на основі [6]

Рекомендації по вирішенню проблеми. Проведений аналіз дозволяє сформулювати пропозиції по оптимізації залучення і використання коштів міжнародної фінансової допомоги:

- запровадження та посилення дієвих механізмів контролю за використанням міжнародної фінансової допомоги на всіх рівнях, включаючи незалежний аудит, публічне звітування та залучення громадськості до моніторингу;

- розробка чіткої та комплексної національної стратегії залучення та використання міжнародної допомоги, яка б узгоджувала пріоритети донорів з національними інтересами України та цілями євроінтеграції в довгостроковій перспективі;
- посилення інституційної спроможності державних органів, відповідальних за управління проектами міжнародної допомоги, включаючи навчання персоналу, оптимізацію бюрократичних процедур та підвищення ефективності освоєння коштів;
- активізація та поглиблення діалогу з міжнародними партнерами на всіх рівнях для забезпечення стабільного та прогнозованого характеру фінансової підтримки, а також для узгодження пріоритетів та умов надання допомоги;
- створення сприятливих умов для залучення приватного сектору до участі у проектах відновлення та розвитку, що фінансуються за рахунок міжнародної допомоги, через механізми державно-приватного партнерства та інші інструменти;
- інформування громадськості про обсяги, напрями та результати використання міжнародної фінансової допомоги для підвищення рівня довіри та підтримки євроінтеграційних процесів.

Висновки. Міжнародна фінансова підтримка є абсолютно необхідною умовою для виживання та стабілізації України в умовах повномасштабної війни та ключовим інструментом для реалізації її стратегічної мети – інтеграції до європейських структур. Надані кошти відіграють вирішальну роль у забезпеченні макроекономічної стабільності, дозволяючи уряду фінансувати критично важливі державні видатки, стримувати інфляцію та підтримувати соціальну сферу. Міжнародна допомога є потужним каталізатором реформ у різних сферах – від державного управління до економіки, наближаючи Україну до європейських стандартів та сприяючи її інституційному розвитку.

Список використаних джерел

1. Європейська Комісія: Офіційний сайт (https://ec.europa.eu/commission/index_en) та особливо розділ про Ukraine Facility (https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/ukraine-facility_en).
2. Міжнародний валютний фонд (МВФ): Офіційний сайт (<https://www.imf.org/en/>) та сторінка України (<https://www.imf.org/en/Countries/UKR>). Зверніть увагу на прес-релізи та звіти щодо програми EFF.
3. Світовий банк: Офіційний сайт (<https://www.worldbank.org/en/>) та сторінка України (<https://www.worldbank.org/en/country/ukraine>). Важливі звіти про проекти та фінансову допомогу.
4. Міністерство фінансів України: Офіційний сайт (<https://mof.gov.ua/uk>). Інформація про міжнародну фінансову допомогу та державний борг.
5. Національний банк України (НБУ): Офіційний сайт (<https://bank.gov.ua/>). Макроекономічні огляди та звіти.
6. <https://www.worldbank.org/en/news/press-release/2025/02/25/updated-ukraine-recovery-and-reconstruction-needs-assessment-released>
7. <https://www.rferl.org/a/ukraine-us-russia-aid/33337524.html>

Следовський А. О.

Національний університет «Києво-Могилянська академія»,
студент МП-1 спеціальності «Економіка»

СОЦІАЛЬНЕ ВІДТОРГНЕННЯ У КОНТЕКСТІ ВІЙНИ В УКРАЇНІ

Постановка проблеми. Війна в Україні, яка розпочалася у 2014 році і набула нечуваних масштабів після того, як росія здійснила повномасштабне вторгнення 24 лютого 2022 року, породила в нашому суспільстві низку гострих соціальних проблем. Однією із найгостріших, на нашу думку, є соціальне відторгнення значних груп населення: внутрішньо переміщених осіб